

Verslag voorjaarscongres Hartmans Studiekring

5 juni 2008 (Erika Blijleven)

1. Mededelingen

-

2. Masterclass politieke sensitiviteit door Berenschot

Trainers: Niels-Ingvar Boer en Jan van Leijenhorst

In aanwezigheid van:

- Ria Engels, gemeentesecretaris Oss
- Janneke Louisa, gemeentesecretaris Wijk bij Duurstede
- Jean-Paul Gebben, burgemeester Renkum
- Harry Timmerman, secretaris provincie Overijssel
- Frank Frowijn, wethouder Beverwijk

2a. Ochtendprogramma: thema's binnen politiek-bestuurlijke sensitiviteit

Associaties bij "politiek-bestuurlijke sensitiviteit":

- Belangen
- Sociale context: verplaatsen in mensen
- Rolbewustzijn en rolwisseling (inlevingsvermogen)
- Signaleren, selecteren en prioriteren van kansen en bedreigingen
- Inzicht in spelers in het krachtenveld
- Kennis van politieke agenda's, onderhandelingsruimte, wisselgeld
- Matigen van eigen idealisme naar realisme
- Objectief handelen én inleven in politiek
- Werken aan een gemeenschappelijke opdracht (collegeprogramma)
- Schaken en schakelen
- Financiën soms als noodzakelijk uitgangspunt voor je mogelijkheden, en kosten-batenanalyse
- Woordkunstenaar zijn
- Timing (strategisch plannen en sturen)

"Arena's":

Driehoek van ambtelijke arena, politieke arena en maatschappelijke arena. Media arena er tussenin. Politiek scoort met zaken tussen maatschappelijke en politieke arena. Hoeveelheid media-aandacht heeft invloed op druk die bestaat in politieke arena (bijv: vergelijk gemeente met provincie)

Tips & lessen:

- Inlevingsvermogen in wethouders en raad vergemakkelijkt je werk. Kennen van verhouding soms belangrijker dan inhoud.
- Democratisch gekozen bestuur: handel open en eerlijk, met respect
- Politieke opvattingen altijd overnemen? Zoek combinatie van je eigen professionele mening en het tonen van je gevoel erbij (onderzoek bij jezelf waar je evt. weerstand zit). Politieke en menselijke sensitiviteit zitten dicht bij elkaar.
- Wees kritisch en sparringspartner van je wethouder; leer wel eerst de persoon goed kennen, weet hoe iemand zich wel of niet laat aanspreken. Pas op met karikaturen per politieke partij! Ken de wethouder als bestuurder en als mens, ga het gesprek aan. Kanttekening: niet elke organisatie of manager accepteert rechtstreeks contact tussen ambtenaar en wethouder!
- Frequentie van aan tafel zitten bij wethouder is geen graadmeter voor het meest effectief bereiken van je doel. Beter vraag: waarom moet ik, met wie, wanneer in overleg? Met wie moet je je organiseren? Wat is je eigen rol en wie moet je tegenkomen? Achter de schermen opereren wil niet zeggen dat je niet zichtbaar bent!
- Gevoel voor raad ontwikkelen: zorg dat je raadsvergaderingen bijwoont.
- Als je geen fouten durft te maken, leer je niet en blijf je in je comfortzone zitten. Voorkom dat
- Je werkt, aan de hand van het collegeprogramma, aan een gemeenschappelijke opdracht. Coalitieprogramma doorvertalen waarmee aan de samenleving vorm wordt gegeven. Ambtenaren moeten zich daaraan aanpassen. Wel belangrijk: goed opdrachtgeverschap zodat richting wordt gegeven aan de ambtelijke organisatie. Kanttekening: collegeprogramma moet wel in hele organisatie bekend en gedragen zijn!
- Metafoor: Wethouder als persoon op de barricaden die met een knuppel wegslaat en/of terugslaat. Wethouder moet zich gesteund voelen, weten/voelen dat er een ambtenaar achter hem/haar staat die altijd opvangt en/of nieuw slaghout levert. (NB wel noodzakelijk dat wethouder ongeveer op dezelfde plek blijft staan, anders niet werkbaar). Wel: "dienen zonder bediende te zijn" (wel opvangen, geen meebuigend riet).
- Kennis, kunde en ervaring van ambtenaar enerzijds en politieke realiteit anderzijds stroken soms niet helemaal. Toch is het ook bij politieke reactie van wethouder wenselijk dat ambtenaar blijft steunen en meedenken.
- In ambtelijke adviesrol jezelf afvragen: wat is je toegevoegde waarde van je rol? Wat is je bevoegdheid; wat doe je wel, wat niet? Doelen, verwachtingen, resultaten uitspreken en afspreken. Welke weg is het meest effectieve en wat is je eigen rol daarbij? Welke rol heb je toebedeeld gekregen in de organisatie?
- Bestuur moet (evt. herhaaldelijk) de richting van ontwikkeling aangeven. Geef ambtenaren verder regelruimte en vraag ook rekenschap.
- Wees conflicten vóór door het bespreekbaar te maken.
- Zorg dat je respect hebt voor jezelf en je eigen rol; niet afhankelijk zijn van waardering van anderen.
- Manieren om gevoel voor 'buiten' te vergroten: kranten lezen, juist ook de kleine lokale bladen, ga naar buiten.
- Als ambtenaar is je cirkel van betrokkenheid groter dan je cirkel van invloed. Je invloed neemt toe als je je bewust bent van je rol.
- Zorg voor werkhygiëne: heldere afspraken over rollen en naleving daarvan.

Leestips:

- Stephen Covey: de zeven eigenschappen van effectief leiderschap
- Hans Jegel: De ontbrekende dialoog (kloof tussen jonge ambtenaren en (oudere) bestuurders aan de top.

2b. Middagprogramma: simulatiespel

Case

Er worden vier groepen gemaakt. Elke groep bestaat uit raadsleden van een gemeente X. Ieder vertegenwoordigt een politieke partij. Opdracht is om met je raad te vergaderen en tot afspraken te komen rondom de geschetste stedelijke vraagstukken. Daarna moet de pers te worden worden gestaan.

Evaluatie achteraf: wat viel jullie op, waar liepen jullie tegenaan?

Hoewel de mate van dynamiek per groepje verschilde, vallen de volgende zaken op:

- Onderhandeling in raad vergt inleven in waar je voor staat/gaat, welke onderhandelingsruimte je hebt en welk wisselgeld je inzet.
- Tijdens de vergadering time-outs genomen om te kunnen overleggen met coalitieleden of oppositiepartners. Vergt soms open kaart spelen, prioriteren met je wisselgeld. Druk uitoefenen op je partners, hopen dat je op steun kunt rekenen. Nagaan op welke punten je elkaar kunt vinden. Bewust zijn van je rol!
- Oog hebben voor belangen: van jezelf en anderen, wie heeft wat nodig? Metafoor: verdeling van een sinaasappel, nodig voor de sap, of de schil, of een stukje garnering. Soms gelegenheidscoalities per thema, en dan komen tot een aanvaardbaar totaal. Niet per se streven naar een perfecte overeenkomst of persoonlijk gewin.
- In praktijk voer je het debat met je partners om draagvlak te krijgen al vóór de vergadering.
- Wethouder moet een standpunt altijd aan zijn/haar achterban kunnen uitleggen, zij staan op nummer één.
- Soms voor een wethouder uitspraak/rapport van extern adviesbureau nodig om standpunt te kunnen legitimeren. Kan frustrerend voor vakinhoudelijke ambtenaar zijn.
- Persconferentie: burgers willen concrete consequenties horen, abstracties zijn risico.
- Opgave voor raadsleden: verbinding leggen tussen fractiegenoten, andere fracties, verantwoording burgers.
- Elk plan heeft maatschappelijke effecten. Mensen zijn geneigd bij persmomenten de negatieve effecten te zoeken. Kunst om te benadrukken wat er voor wie te winnen valt.
- Het kan helpen om bij nieuwe onderwerpen die in behandeling worden genomen, eerst een politieke scan te maken: van fracties, in verkennend gesprek, horen hoe zij erin staan.

Zie ook bijgevoegde sheets van Berenschot! (pdf)